

بررسی فقه الحدیثی
ملاحم نهج البلاغه

مرعم محمدی ثانی

محمّدی ثانی، مریم.
بررسی فقه الحدیثی ملاحم نهج البلاغه / مریم محمدی ثانی. - مشهد: بنیاد پژوهشهای
اسلامی، ۱۳۹۲.

ISBN 978-964-971-763-0

۳۳۲ ص.

فیا.

۱. علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه. ۲. فتن و
ملاحم. ۳. فتن و ملاحم - احادیث. ۴. حدیث - علم الدراية. الف. بنیاد
پژوهشهای اسلامی. ب. عنوان.

۲۹۷/۴۶۲

BP ۲۲۴ / ۵ / ۳ م ۱۳۹۲

۳۳۷۳۵۶۲

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

بررسی فقه الحدیثی

نهج البلاغه

مریم محمدی ثانی

ویراستار: دکتر انیس سنان زریعی

چاپ اول: ۱۳۹۲ / ۱۵۰۰ نسخه / قیم: ۱۱۰۰ ریال

چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات ستان قدس

بنیاد پژوهشهای اسلامی، مشهد: صندوق پستی ۹۱-۱۵۰۰

مراکز توزیع:

تلفن و دورنگار واحد فروش بنیاد پژوهشهای اسلامی: ۳۳۰۸۰۳

فروشگاه‌های کتاب بنیاد پژوهشهای اسلامی، مشهد: ۲۳۳۹۲۳، قم: ۳۳۰۲۹

www.islamic-rf.ir

info@islamic-rf.ir

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

پیشگفتار ۹

جلد اول
مفهوم و روش
۵۰-۱۳

۱. معرفی نهج البلاغه ۱۳

فقه الحدیث ۱۵

مفاهیم و آژه‌ها ۱۷

- بررسی ساختار جملات ۲۷

- توجه به زبان روایات ۲۸

- نقش سیاق در معنارسازی ۳۱

- توجه به قرینه‌های خارجی ۳۴

۲. ملاحم ۳۸

- تفاوت پیشگویی با آینده‌نگری ۳۹

- ۴۱ - تفاوت پیشگویی با پیش‌بینی.....
- ۴۲ ۳. غیب.....
- ۴۳ - غیب در اصطلاح.....
- ۴۷ ۴. فتنه.....
- ۴۸ - فتنه در نهج البلاغه.....

فصل دوم

علم غیب در آموزه‌های دینی

۵۱ - ۹۵

- ۵۲ ۱. جایگاه علم اعتقادی امام.....
- ۵۲ - معرفت به علم امام با عنایت به حکم تکلیفی.....
- ۵۳ - معرفت به علم امام با استناد به حکم وضعی.....
- ۵۴ - معرفت به علم امام از راه عقل.....
- ۵۵ - دلیل متکلمان بر علم امام.....
- ۶۰ ۲. دلایل قرآنی و روایی علم غیب.....
- ۶۰ - دلایل قرآنی.....
- ۶۶ - دلایل روایی.....
- ۶۷ ۳. خاستگاه علوم غیبی.....
- ۶۷ - وحی و الهام.....
- ۶۹ - رؤیای صادق.....
- ۷۰ - آموختن از پیامبر و امامان پیشین.....
- ۷۵ - فهم بطون قرآن.....
- ۷۶ ۴. گستره و ابعاد غیب آگاهی.....

فهرست مطالب □ ۵

۷۷	- علم الکتاب
۷۸	- شرایع آسمانی
۷۹	- گذشته و آینده
۸۰	- زمان مرگ و پیشامدهای ناگوار
۸۱	- اسرار درونی
۸۲	- زبان همه آدمیان
۸۳	- حیوانات
۸۴	۵. - بگونگی رهیافت به علم امام
۸۵	- تفسیریه حس
۸۶	- استدلال و عقل
۸۶	- الهام و اشرف
۸۹	۶. - معصومان و بهره‌مندی از علوم غیبی
۹۰	- علم مطلق و بدون شرط
۹۱	- علم وابسته به مشیت و اراد

فصل سوم

بررسی پیشگویی‌های (ملاحم) تحقق یافته با رویکرد حدیث

۹۶-۲۳۶

۹۷	۱. تسلط حجاج بن یوسف ثقفی بر کوفه و بصره
۹۸	- مفردات
۱۰۰	- تاریخچه زندگی حجاج
۱۰۲	- بررسی سخن امام

۶ □ بررسی فقه‌الحديثی ملاحم نهج البلاغه

۲. حکومت مروان و فرزندان ۱۰۸
- مفردات ۱۰۹
- مروان کیست؟ ۱۱۰
- بیعت مروان با امام علی علیه السلام ۱۱۱
- بررسی سخن امام ۱۱۱
۳. عبدالملک مروان و خونریزی‌هایش ۱۱۶
- عبدالملک بن مروان کیست؟ ۱۱۶
- خطبه‌ها ۱۱۷
- دعا ۱۱۷
- بررسی سخن امام ۱۲۵
۴. بصره و سوادین آن ۱۳۲
- الف) بصره ۱۳۲
- ب) سابقه تاریخی بصره ۱۳۳
- مفردات ۱۳۴
- بررسی سخن امام ۱۳۴
- گفتار امام در یک نگاه ۱۶۲
۵. وصف مغول ۱۶۲
- مفردات ۱۶۳
- بررسی سخن امام ۱۶۴
- گفتار امام در یک نگاه ۱۶۹
۶. کوفه کانون طوفان‌ها و بحران‌ها ۱۷۰
- مفردات ۱۷۰
- کوفه ۱۷۲

فهرست مطالب □ ۷

۱۷۴	- بررسی سخن امام
۱۷۹	۷. خوارج
۱۷۹	- مفردات
۱۸۰	- بررسی سخن امام
۱۸۴	- مفردات
۱۸۵	- بررسی سخن امام
۱۸۸	- آیه حاکمیت عرب
۱۸۹	- مفردات
۱۹۵	۹. فتنه بنی امیه
۱۹۵	- بنی امیه در تاریخ
۱۹۷	- خطبه‌ها
۱۹۸	- مفردات
۱۹۹	- بررسی سخن امام
۱۹۹	- سخنان هم‌مضمون

فصل چهارم

پیشگویی‌های تحقق نیافته از منظر فق‌محدثین

۲۳۷-۳۱۳

۲۳۶	۱. خبر از ظهور حاکمیت حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه)
۲۴۹	- بررسی سخن امام
۲۷۰	- از میان حکمت‌ها
۲۷۰	- مفردات
۲۷۱	- بررسی سخن امام

۲. نشانه‌های ظهور، در لابه‌لای کلام امام ۲۷۳
- خروج سفیانی ۲۷۴
- بررسی سخن امام ۲۷۷
- سفیانی کیست ۲۸۳
- روایات درباره سفیانی ۲۸۵
- آیا دجال همان سفیانی است؟ ۲۹۱
- ظهور دجال ۲۹۱
۳. سیمای حضرت مهدی (عجل‌الله تعالی فرجه) و یاران او ۲۹۵
- غریب ۲۹۶
- بررسی سخن امام ۳۰۰
- کتابنامه ۳۱۵

این تلاش ناخیز را به:
یحیٰی بنوت، حامی ولایت، دخت رسالت، معدن کرامت، شفاعت کننده
قنات، حضرت زهرا (س) مرضیه تقدیم می‌دارم.

پیشگفتار

جایگاه نهج البلاغه در میان آثار مکتوب بشری، جایگاهی خاص و به گفته سید رضی عین کلمه در رگ سرچشمه و آبشخور فصاحت و منشأ و خاستگاه بلاغه است. اصول سخن و قانون سخنوری از نهج البلاغه بهره گرفته و روش آن بر مشق هر خطیب و سخنور ادیب گشته، با این همه هیچ کس در افق‌های بلاغت و بهنه فصاحت به گرد آن نرسیده است.

نهج البلاغه به راستی منشور زندگانی با جامعیتی و صمیمیتی است و می‌تواند فراروی بشر امروز نیز قرار گیرد و او را در شاه‌راه هدایت و سعادت رهنمون گرداند؛ دایرة المعارفی است که برای همه نیازهای فکری و فرهنگی انسان پاسخی مناسب دارد. مجموعه‌ای است که به رغم کوشش‌ها و مطالعات انجام گرفته، هنوز ابعاد و زوایای آن برای جامعه ما پنهان و ناشناخته مانده

است. یکی از بخش‌های قابل تأمل در این مجموعه سخنانی است که به گونه‌ای آینده‌سرنوشت امت اسلامی را گزارش می‌نماید، با اینکه این قسمت از رهنمودهای امیرمؤمنان (علیه السلام) تاکنون مورد توجه قرار گرفته، اما به متن و محتوای خطبه‌ها و کلمات مولا، با نگرش فقه‌الحديثی پرداخته نشده است.

نگارنده در صدد است در این نوشتار، در چهار فصل به مباحثی بنیادین و واژه‌های ملاحم و واژگان مرتبط با آن، جایگاه علم و پیشگویی‌های دینی، پیشگویی‌هایی که به واقعیت پیوسته‌اند، و پیشگویی‌هایی که هنوز تحقق پیدا نکرده‌اند، مورد بررسی قرار داده و صحت و سقم ملاحم محقق‌شده را اثبات نماید و ملاحمی را که محقق نشده‌اند به نقد وارد کند و کنکاش قرار دهد و تحقق آن را در آینده، بر اساس آیات و روایات و کتب حدیثی بیان کند.

فصل اول به معرفی نهج‌البلاغه و مفهوم‌شناسی واژه ملاحم و واژگان مرتبط با آن پرداخته است.

در فصل دوم ترسیم جایگاه علم غیبی در آموزه‌های دینی، دلیل متکلمان بر علم غیب، ادله قرآنی و روایی مبرامون آن، خاستگاه علوم غیبی، گستره و ابعاد علم غیبی، و چگونگی رهیافت به علم امام مورد کنکاش قرار گرفته است.

در فصل سوم پیشگویی‌های امام در نهج‌البلاغه که به واقعیت پیوسته و تاریخ و احادیث تأییدکننده آن هستند، مشخص گردیده و به اثبات رسیده است.

فصل چهارم پیشگویی‌هایی که هنوز محقق نشده مورد

واکاوی قرار گرفته و با استناد به کتب دینی و کتب روایی تحقیق آن‌ها در آینده بیان شده است.

در این نوشتار فقط به بررسی ملاحم نهج البلاغه از دیدگاه فقه‌الحديثی پرداخته شده و به علت جلوگیری از اطناب کلام و خراج بودن برخی مسائل از موضوع پایان‌نامه نظیر: اثبات علم یب در روایات، جمع میان روایات تأییدکننده و نفی‌کننده علم امام و حوادثی که در نهج البلاغه به صورت واضح یا به کنایه پیرامون آن‌ها آمده (عجل الله تعالی فرجه) بیان نشده همانند: نفس زکیه، یا خراج نهال صرف نظر شده و به توضیحی مختصر بسنده شده است.

لازم به ذکر است که رای ترجمه آیات در این پژوهش از ترجمه قرآن جناب آقای دکتر آیت الله العظمی مازندرانی مورد گفتار امام از نهج البلاغه جناب آقای دشتی استفاده شده است.

در اینجا بر خود لازم می‌دانم از ارشدان و راهنمایی‌های ارزنده استادان ارجمند، جناب حجة الاسلام آیت الله العظمی مازندرانی، جناب حجة الاسلام آیت الله العظمی خراسانی، جناب آقای دکتر نقی‌زاده، جناب آقای دکتر میردامادی قدردان باشیم و از همه کسانی که در این نوشته این جانب را مدد نموده‌اند تشکر را دارم.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

مریم محمدی‌ثانی